

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο εξελικτικό ρεύμα της Ιστορίας του ανθρώπινου είδους πάντοτε ελλοχεύει ο κίνδυνος ανάδυσης νέων παθογόνων μικροοργανισμών με αυξημένες πιθανότητες για εμφάνιση πανδημίας.

Από το τέλος του 2019 αρχικά η Κίνα και στη συνέχεια όλος ο πλανήτης αντιμετωπίζει μία νέα νόσο από την ανάδυση ενός νέου ιού του SARS – COV-2 η οποία εξελίχθηκε σε πανδημία.

Η νόσος αυτή που αρχικά αναφέρθηκε ότι προσβάλλει το αναπνευστικό σύστημα, όπως πολλές άλλες ιογενείς λοιμώξεις, με σοβαρή όμως κλινική εικόνα, μας επιφύλασσε πολλές εκπλήξεις και συγκεκριμένα εκδηλώσεις από σχεδόν όλα τα συστήματα του ανθρώπου. Η πολυσυστηματική προβολή του ανθρώπινου σώματος ως εκ τούτου οδήγησε στην ανάγκη συνεργασίας πολλών ειδικοτήτων της Ιατρικής και όχι μόνο της Λοιμωξιολογίας.

Μέχρι σήμερα ως Ιατρική κοινότητα, βιώσαμε ανατροπές στις γνώσεις που είχαμε για την Φυσιολογία, Ιολογία, Ανοσολογία και επομένως στην κλινική αντιμετώπιση της νέας αυτής λοίμωξης. Το κυρίαρχο προς το παρόν όπλο που χρειαζόμαστε πέραν της έρευνας για ανάπτυξη φαρμάκων και εμβολίων είναι η όσο το δυνατόν πληρέστερη γνώση της νόσου.

Η αξιόπαινη προσπάθεια των έγκριτων συναδέλφων Ι. Μπαραμπούτη και Γ. Χατζηθανασίου με το παρόν βιβλίο διαπραγματεύεται όλες τις πτυχές της νόσου και αποτελεί σημαντικό εργαλείο γνώσης για όλες τις Ιατρικές ειδικότητες.

Πιστεύω ότι οι ιατροί που ασχολούνται με τη διάγνωση και θεραπεία της νόσου COVID – 19 θα αναγνωρίσουν σύντομα ότι το βιβλίο αυτό αποτελεί ένα σημαντικό εκπαιδευτικό βοήθημα στην καθημερινή κλινική πράξη.

Παναγιώτης Γαργαλιάνος-Κακολύρης, MD, PhD
Παθολόγος-Λοιμωξιολόγος
Διευθυντής Παθολογικής-Λοιμωξιολογικής Κλινικής, Ιατρικό Κέντρο Αθηνών
Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας Λοιμώξεων

Στο παρελθόν είχα αρκετές φορές την τιμή να προλογίσω επιστημονικά βιβλία ή συγγράμματα εκλεκτών «εν Ιατρική» συναδέλφων, τα οποία περιείχαν τη συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία τους που απέκτησαν κατά τα πολυάριθμα χρόνια άσκησης του Ιατρικού λειτουργήματος. Είναι η πρώτη όμως φορά, που προλογίζω ένα βιβλίο, το οποίο «κτίσθηκε» ημέρα με την ημέρα, μέσα σε διάστημα λίγων μηνών, όσων δηλαδή διαρκεί η χειρότερη πανδημία μετά το έτος 1918 της Ισπανικής Γρίπης, η οποία χτύπησε και συνεχίζει να απειλεί τον πλανήτη μας. Η νόσος COVID - 19 αποτέλεσε από την αρχή της, τον Δεκέμβριο του 2019, την ισχυρότερη απόδειξη ότι, στην Ιατρική της σημερινής εποχής των τεράστιων ιατροτεχνολογικών δυνατοτήτων, ισχύει το « Η σημερινή γνώση είναι η πλάνη του αύριο». Γι' αυτόν τον λόγο μέσα σε ένα περιβάλλον διαρκών επιστημονικών ανατροπών και ημερήσιων σχεδόν αναθεωρήσεων των απόψεων, η τόσο απαραίτητη πληροφόρηση των υπηρετών της Υγείας, αλλά και των κρατικών λειτουργών και κυρίως του κοινωνικού συνόλου, το οποίο πρέπει να είναι ορθά ενημερωμένο ώστε να αντιδρά σωστά, απετέλεσε και αποτελεί ένα εξαιρετικά δύσκολο έργο. Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν, στο ρευστό αυτό γνωσιακό περιβάλλον, βρήκαν την ευκαιρία να παρυσφρήσουν τα διάφορα ιδιοτελή «επιστημονικοφανή» τρωκτικά και οι παντογνώστες (;) εραστές της δημοσιότητας, που μόνο σύγχυση προκάλεσαν και προκαλούν, μία σύγχυση η οποία θέριψε τη δυσπιστία αρκετών πολιτών εγγιζοντας μάλιστα μερικές φορές την παράνοια της αμφισβήτησης της ύπαρξης του SARS-COV- 2.

Μη λησμονούμε ότι υπήρχαν, αλλά υπάρχουν ακόμη και σήμερα ηγέτες μεγάλων χωρών που έπαιξαν μεγάλο ρόλο στη γαλούχηση των αμφισβητιών, οι οποίοι ισχυρίζονται ακόμη και την παραποίηση, από μέρους των αρχών, των στατιστικών στοιχείων που αφορούν στα κρούσματα και τους θανάτους από τον Κορωνοϊό, δημιουργώντας έτσι άρνηση στη λήψη ακόμη και των πιο απλών προφυλακτικών μέσων, όπως είναι η τήρηση της ελάχιστης κοινωνικής αποστασιοποίησης και της χρήσης μάσκας ή η υιοθέτηση στοιχειωδών κανόνων υγιεινής.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον δύο εκλεκτοί συνάδελφοι, ο Δ/ντής ΕΣΥ του Νοσοκομείου Θείας Πρόνοιας «η Παμμακάριστος», Ειδικός Παθολόγος – Λοιμωξιολόγος και ευρισκόμενος από την αρχή στην πρώτη γραμμή της μάχης κατά του κορωνοϊού, κύριος Ιωάννης Μπαρμπούτης και ο συνεργάτης του Καρδιολόγος – Διδάκτωρ Καρδιολογίας του Παν/μου Ιωαννίνων κύριος Γεώργιος Χατζηθανασίου, ανέλαβαν το έργο να συντονίσουν μία πλειάδα στελεχών του Συστήματος Υγείας, όπως Ιατρούς διαφόρων Ειδικότητων αλλά και νέους ειδικευόμενους, Οδοντιάτρους, Βιολόγους/Ερευνητές, Νοσηλευτές αλλά και Διοικητικά Στελέχη και να καταγράψουν τις εμπειρίες τους από τον δικό τους αγώνα. Τις εμπειρίες αυτές τις περιλαμβάνουν στο βιβλίο «Η νόσος από κορωνοϊό SARS – CoV-2 (Νόσος COVID -19) Παθογένεια Διάγνωση και Αντιμετώπιση» στο οποίο εκτός από τα απαραίτητα στοιχεία για την αιτιολογία, επιδημιολογία/ μετάδοση, παθοφυσιολογία, ανοσία, κλινικές εκδηλώσεις, διάγνωση, εργαστηριακές και παρακλινικές εξετάσεις, επιπλοκές και βεβαίως τη θεραπευτική αντιμετώπιση της νόσου, περιλαμβάνουν σημαντικά στοιχεία απ' τη δική τους κλινική εμπειρία. Μια

εμπειρία που απέκτησαν νοσηλεύοντας, αλλά και ζώντας πίσω από τις μάσκες, την αγωνία, τον πόνο, τον Γολγοθά προς την κατάρρευση όλων των οργάνων και τελικά τον αναπόφευκτο θάνατο μερικών ασθενών ή παρακολουθώντας το δύσκολο μονοπάτι των περισσότερων προς τη σωτηρία τους, μία σωτηρία που μαζί πανηγύρισαν. Αυτοί οι πραγματικοί και αφανείς ήρωες, η μόνη παρηγοριά των πασχόντων που στερούνταν ακόμη και τη στοιχειώδη παρουσία και το χάδι των δικών τους ανθρώπων, ανέλαβαν με τη βοήθεια και άλλων συνεργατών την ορθή και διαρκώς επικαιροποιούμενη ενημέρωση, γράφοντας αρχικά ένα ηλεκτρονικό βιβλίο με ένα τρόπο, ο οποίος θυμίζει την μαγική δημιουργία των παλαιών κινηματογραφικών φιλμς (λήψη πολυάριθμων διαδοχικών φωτογραφιών και συνέχεια ταχύτατη προβολή τους η οποία μετατρέπει την στατική εικόνα σε κίνηση), το οποίο ανέβασαν στο διαδίκτυο προσφέροντας την ελεύθερη του πρόσβαση στο επιστημονικό, αλλά και στο ευρύ κοινό. Η ανανέωση αυτού του διαδικτυακού βιβλίου συνεχίζεται ακόμη και σήμερα, έχοντας ως στόχο τη μοιρασιά των εμπειριών τους με τους άλλους αγωνιζόμενους συναδέλφους τους. Το ηλεκτρονικό αυτό βιβλίο μετατρέπεται τώρα σε έντυπη μορφή από τις εκδόσεις «Ζεβελεκάκη», ως μία ακόμη απόδειξη της πίστης των συγγραφέων στη μετάδοση της γνώσης, η οποία αποτελεί το πλέον απαραίτητο στοιχείο για τον καλύτερο εφοδιασμό των υπηρετών της υγείας και του κοινωνικού συνόλου για τη συνεχιζόμενη πάλη με τον SARS-COV -2.

Κύριε Μπαρμπούτη και κύριε Χατζηθανασίου τόσο σε εσάς, όσο και σε όλους τους άλλους συμμετέχοντες στην αξιόπαινη αυτή προσπάθεια αξίζει ένα μεγάλο ευχαριστώ από όλους μας. Επιτρέψτε μου όμως, σε προσωπικό επίπεδο, επιπροσθέτως να σας συγχαρώ και να εκφράσω τον θαυμασμό μου για το θεραπευτικό έργο που επιτελείτε και που μόνο ένα μέρος του μετουσιώνεται στο παρόν ΒΙΒΛΙΟ.

Χρήστος Κίττας

*Ομ. Καθηγητής Ιατρικής Σχολής και Πρώην Πρύτανης ΕΚΠΑ
Τέως Υπηρεσιακός Υπουργός
Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης*

«Μέγα δε μέρος ηγέομαι της τέχνης είναι το δύνασθαι κατασκοπέεσθαι περί των γεγραμμένων ορθώς»

Ιπποκράτους: Επιδημιών το τρίτον, 16.

Κατά τους πρώτους 6 μήνες του 20120 μία νέα νόσος προστέθηκε στις γνωστές. Η εκρηκτική αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού στον εικοστό αιώνα, η σημαντική παράταση του χρόνου ζωής των ανθρώπων με συνέπεια να αυξηθεί και ο αριθμός εκείνων που έχουν χρόνια, σοβαρά προβλήματα υγείας, ο συγχρωτισμός πολλών ατόμων στα πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα και η στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της αφθονίας των μέσων επικοινωνίας γρήγορη και συχνή μετακίνηση ατόμων και ομάδων διευκόλυναν την αστραπιαία διάδοση της νόσου σε όλες σχεδόν τις περιοχές του πλανήτη γη.

Ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της νόσου και ιδίως η ταχεία μεταδοτικότητα της κατέλαβαν εξ απροόπτου την Ιατρική Επιστήμη. Τα συστήματα υγείας βρέθηκαν σε βραχύ χρονικό διάστημα προ συσσώρευσης μεγάλου αριθμού ασθενών αλλά και θανάτων, παρά την χαμηλή θνητότητα και τον περιορισμένο αριθμό των νοσούντων εν σχέσει προς τον μεγάλο αριθμό φορέων, γεγονός που προκάλεσε πανικό. Για την άμεση αντιμετώπιση της καταστάσεως ακολουθήθηκαν οι βασικές αρχές της καταπολεμήσεως των επιδημιών, με ανεπιθύμητη συνέπεια την παγκόσμια οικονομική καταστροφή και απροσδιόριστες, απώτερες επιπτώσεις και στην υγεία του πληθυσμού και στο προσδόκιμο επιβίωσης κατά τα προσεχή χρόνια.

Εν τω μεταξύ η Ιατρική εστράφηκε με πρωτοφανή ταχύτητα στην αναζήτηση βασικών γνώσεων για την νέα νόσο, ως προς την κλινικοεργαστηριακή διάγνωση, την καταλληλότερη θεραπευτική αγωγή και την δυνατότητα προλήψεως. Τα μέχρι τώρα ευρήματα είναι συχνά ασαφή ή αμφισβητούμενα. Οι ιατροί που αντιμετωπίζουν την νόσο πρέπει να σχηματίσουν δική τους άποψη για την ακολουθητέα τακτική. Όπως γράφει ο Ιπποκράτης μεγάλο μέρος της τέχνης είναι να σχηματίσει ο ιατρός δική του γνώμη από όσα έχουν γραφεί. Στο σημείο αυτό έρχεται να βοηθήσει το παρόν εγχειρίδιο. Οι ιατροί Ι. Μπαρραμπούτης (μέλος της επιτροπής ειδικών) και Γ. Χατζηθανασίου και οι προσκεκλημένοι των συγγραφείς ειδικών θεμάτων, εργαζόμενοι σε Νοσοκομεία που είχαν οριστεί ως κέντρο νοσηλείας πασχόντων από την νόσο αλλά και σε άλλα νοσοκομεία της Ελλάδος και του εξωτερικού, απεδύθησαν σε μία εργώδη προσπάθεια συγκέντρωσης των σχετικών με την νόσο γνώσεων από την διεθνή βιβλιογραφία και την προσωπική των εμπειρία και συνέγραψαν το ανά χείρας πόνημα. Για την ολοκλήρωση της συνολικής και πλήρους περιγραφής μιας προβληματικής καταστάσεως στην ομάδα μετείχαν εκτός των ιατρών διαφόρων ειδικοτήτων και οδοντίατρος, βιολόγος, νοσηλευτές και διοικητικοί.

Ετσι το βιβλίο χαρακτηρίζει ιδιαίτερα η παράθεση αφθονίας δεδομένων και απόψεων, ώστε εν μέσω χαώδους ακόμη καταστάσεως, ο αναγνώστης να έχει όλα τα στοιχεία, ενίοτε αόριστα ή αντιφατικά, ώστε να σχηματίσει δική του άποψη για τον πιο πρόσφορο χειρισμό του κάθε αρρώστου. Η χρησιμότητα αυτή του βιβλίου ενισχύεται και από το γεγονός ότι δεν είναι ακόμη βέβαιο αν και πότε η επιδημική εμφάνιση της

νόσου θα λήξει με την ανακάλυψη αποτελεσματικών φαρμάκων ή την παρασκευή και διαθεσιμότητα εμβολίων ή αν η νόσος θα παραμείνει ενδημική.

Οι συγγραφείς είναι άξιοι κάθε επαίνου για την κοπιώδη εργασία που απαιτήθηκε και την προσφορά προς τους ασκούντες ιατρούς αλλά και τους πάσχοντες, με την αποσαφήνιση σε 26 κεφάλαια πρακτικά όλων των μέχρι τώρα γνώσεων επί του θέματος.

Σ.Δ. Μουλόπουλος
Επίτιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ ΜΠΑΡΑΜΠΟΥΤΗΣ MD. PhD.

Ειδικός Παθολόγος-Λοιμωξιολόγος

Διευθυντής Ε.Σ.Υ.-Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας "η Παμμακάριστος"

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν ΧΑΤΖΗΑΘΑΝΑΣΙΟΥ MD. PhD.

Καρδιολόγος, Διδάκτωρ Καρδιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Μαιευτικής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

ΜΑΡΙΑ ΓΑΜΒΡΟΥΛΗ, MSICP, PgDip (ED), MSHCM, PhD (c)

Νοσηλεύτρια ΠΕ, Γ.Ν. Νίκαιας Πειραιά «Άγιος

Παντελεήμων», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Νοσηλευτικής, Αθήνα

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΓΙΑΜΑΡΕΛΛΟΣ - ΜΠΟΥΡΜΠΟΥΛΗΣ, MD, PhD, FISAC.

Διακεκριμένος Προσκεκλημένος Συγγραφέας

Καθηγητής Παθολογίας-Λοιμώξεων, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διευθυντής: Master (MSc) στα Λοιμώδη Νοσήματα

Πρόεδρος: European Shock Society, Chairman: European Sepsis Alliance

Συντονιστής: Hellenic Sepsis Study Group (www.sepsis.gr)

4th Πανεπιστημιακή Παθολογική Κλινική, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο 'Αττικόν'

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΛΕΜΗΣ, MD.

Νευροχειρουργός

Consultant Neurosurgeon, Department of Neurosurgery, University Hospital of North Midlands, Staffordshire, UK

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ ΙΑΤΡΑΚΗΣ, MD., PhD.

Μαιευτήρας-Γυναικολόγος

Αν. Καθηγητής Μαιευτικής - Γυναικολογίας του Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, Δρ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Mphil Πανεπιστημίου του Λονδίνου.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗ, MD.

Ακτινολόγος, Επικουρική Επιμελήτρια

Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας 'Η Παμμακάριστος'

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΕΛΑ, MRCS (Ed), DOHNS, MSc

Χειρουργός Ωτορινολαρυγγολόγος, Επιμελήτρια Β'

Προϊσταμένη τμήματος ΩΡΛ, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΟΝΤΟΥ, M.Sc (Κεφάλαιο Διάγνωση - Ιολογικός έλεγχος)

Μοριακή Βιολόγος, Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΗΣ, PhD.

Cellular Biologist, PhD in Regenerative Medicine

Department of Orthopaedics, Division of Sports Medicine, Diabetes Research Institute,

Cell Transplant Center, University of Miami, Miller School of Medicine, Miami, FL

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διοικητής/Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου

Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος», 1η ΥΠΕ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΛΩΛΗ, D.D.S., M.Sc

Χειρουργός Οδοντίατρος, Απόφοιτη Πανεπιστημίου Αθηνών
Εξειδικευθείσα στην Εμφυτευματολογία, Πανεπιστήμιο Μάντσεστερ, Ηνωμένο Βασίλειο

ΑΓΝΗ ΟΡΦΑΝΟΥΔΑΚΗ, PhD.

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.), Βοστώνη, Η.Π.Α.

ΠΑΝΩΡΑΙΑ (ΡΕΑ) ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, MD.

Νεφρολόγος
Specialty Doctor in Renal Medicine, University Hospital of North Midlands, Staffordshire, UK

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, MD., PhD.

Παθολόγος, Επιμελητής Α, Α Παθολογική Κλινική, Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Ο Ευαγγελισμός'

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, MD.

Πνευμονολόγος, Επιμελητής Α, Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, MD.

Παθολόγος - Λοιμωξιολόγος, Θεραπευτήριο 'Υγεία'

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΤΖΕΡΑΚΗΣ, FRCS (SN)

Νευροχειρουργός
Consultant Neurosurgeon @ ex-Clinical Lead
Department of Neurosurgery, University Hospital of North Midlands, Staffordshire, UK

ΜΑΡΙΑ ΤΡΑΚΑΝΙΑΡΗ, MD.

Ακτινολόγος, Διευθύντρια Ακτινολογικού Τμήματος

Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας 'Η Παμμακάριστος'

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, MSCE, PhD (c)

Νοσηλεύτης ΠΕ, Κέντρο Κλινικής Επιδημιολογίας και Έκβασης Νοσημάτων
(CLEO), Αθήνα

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Π. ΤΣΑΓΑΛΟΥ, MD., PhD.

Τιμώμενη Προσκεκλημένη Συγγραφέας
Κλινική @ Επεμβατική Καρδιολόγος, Επιμελήτρια Α' ΜΕΘ, Θεραπευτική Κλινική Γ.Ν.Α. 'Αλεξάνδρα'

ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ ΤΣΑΤΑΛΟΥ, MD.

Ακτινολόγος, Επιμελήτρια Α', Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΤΣΙΑΜΗΣ, MD, FRCS.

Γενικός Χειρουργός @ Χειρουργός παχέος εντέρου
Consultant General @ Colorectal Surgeon, Clinical Director for Surgical services
Department of Surgery, University Hospital of North Midlands, Staffordshire, UK

ΜΑΧΜΟΥΤ ΑΜΠΝΤΕΛ ΡΑΣΟΥΛ, MD.

Ειδικευόμενος Παθολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΣΟΥΡΑΚΗ, MD.

Ειδικευόμενη Παθολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΒΙΟΛΕΤΗΣ, MD.

Ειδικευόμενος Παθολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΘΑΝΟΣ, MD.

Ειδικευόμενος Παθολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

ΛΟΥΙΖΑ ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ, MD.

Ειδικευόμενη Παθολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Θείας Πρόνοιας «Η Παμμακάριστος»

Ο στόχος του βιβλίου είναι να αποτελεί ένα εύχρηστο ενημερωτικό βοήθημα για τους ιατρούς, τους νοσηλευτές και γενικά τους υγειονομικούς. Δεν υποκαθιστά την κρίση του θεράποντος ιατρού, ο οποίος είναι και ο μόνος υπεύθυνος για τις διαγνωστικές και θεραπευτικές του αποφάσεις και δεν αναλαμβάνεται καμία ευθύνη από τους συγγραφείς για την όποια έκβαση οιοδήποτε περιστατικού συγκεκριμένου ασθενούς.

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε με βάση τα δεδομένα και την εμπειρία της "1ης φάσης" της πανδημίας στην Ελλάδα και τον κόσμο (άνοιξη και αρχή καλοκαιριού του 2020).

Πρόθεσή μας είναι να κρατήσουμε τον αναγνώστη ενήμερο για τα σημαντικότερα θέματα για την πανδημία "εν ευθέτω χρόνω".

Αυτό θα γίνεται μέσω της ηλεκτρονικής σελίδας του βιβλίου στο σύνδεσμος:
www.zevelekakis.gr/covid19

Πρόλογος - Εισαγωγή

Γενικά στοιχεία για τον Κορωνοϊό ή Κορωνοϊό (SARS-CoV2) και την προκαλούμενη νόσο (COVID-19)

Πρόλογος

Η πανδημία από τον ιό SARS-CoV-2 ήρθε να βάλει σε δοκιμασία ανθρώπους, λαούς, θεσμούς και συστήματα. Ζούμε μια περίοδο που οι περισσότεροι από εμάς μάλλον θα ζήσουμε μόνο μια φορά στη ζωή μας. Σε τέτοιες στιγμές, ο καθένας από εμάς αποκαλύπτει αυτό που πραγματικά είναι. Και όπως έχει εύστοχα ειπωθεί: «δεν έχει σημασία το τι είπες σε κάποιον αλλά το πώς τον έκανες να νιώσει»...

Έχει επίσης ειπωθεί ότι τίποτα δεν θα είναι ίδιο μετά που η πανδημία αυτή θα καταλαγιάσει. Ισχύει για όλους σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, φαίνεται όμως να ισχύει ιδιαίτερα για τους επαγγελματίες υγείας. Σε μια περίοδο όπου τα επαγγέλματα υγείας ήδη περνούσαν από δοκιμασία - για διάφορους λόγους - στις περισσότερες χώρες του λεγόμενου πολιτισμένου κόσμου, ήρθε η πανδημία να φέρει τους επαγγελματίες υγείας στα όρια των φυσικών και πνευματικών τους αποθεμάτων, να τους βυθίσει ακόμη περισσότερο στην υπαρξιακή τους αναζήτηση και να τους αναγκάσει να σκεφτούν και να απαντήσουν «οξέως» στα ερωτήματα που ήδη βασάνιζαν πολλούς από αυτούς για το ρόλο τους στη σημερινή εποχή και το μέλλον. Ο σκοπός αυτού του βιβλίου είναι να στηρίξει τους επαγγελματίες υγείας στη δύσκολη δουλειά τους, που τώρα έγινε ακόμα δυσκολότερη και να συμβάλει σε ένα κλίμα σύμφορας και αλληλεγγύης, που είναι τόσο δυσεύρετο αλλά και τόσο απαραίτητο αυτή τη στιγμή.

Εισαγωγή

SARS-CoV-2: Η πανδημία του 21ου αιώνα

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), οι ιογενείς ασθένειες και επιδημίες αποτελούν ένα μόνιμο σοβαρό ζήτημα για τη δημόσια υγεία. Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν καταγραφεί αρκετές ιογενείς επιδημίες, όπως ο κορωνοϊός του σοβαρού

οξέος αναπνευστικού συνδρόμου (SARS-CoV) από το 2002 έως το 2003 και η γρίπη H1N1 το 2009. Πιο πρόσφατα, ο κορωνοϊός του αναπνευστικού συνδρόμου της Μέσης Ανατολής (MERS-CoV) εντοπίστηκε για πρώτη φορά το 2012 στη Σαουδική Αραβία.

Η σύντομη ιστορία της νόσου COVID-19

Στις 31 Δεκεμβρίου 2019 αναφέρθηκε για πρώτη φορά επισήμως από τις υγειονομικές υπηρεσίες της Κίνας μία επιδημία από λοιμώξεις του κατώτερου αναπνευστικού. Αυτή η επιδημία ξέσπασε στο Wuhan, τη μεγαλύτερη μητροπολιτική περιοχή της επαρχίας Hubei της Κίνας. Επειδή ακόμα δεν είχε εντοπισθεί ο αιτιολογικός λοιμογόνος παράγοντας, οι πρώτες περιπτώσεις χαρακτηρίστηκαν ως «πνευμονία άγνωστης αιτιολογίας». Το Κινεζικό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων συγκρότησε ένα πρόγραμμα εντατικής έρευνας. Η αιτιολογία αυτής της ασθένειας εντοπίστηκε και αποδίδεται πλέον σε έναν νέο ιό που ανήκει στην οικογένεια των κορωνοϊών ή κορωνοϊών ή κορωνοϊών (Coronaviruses-CoV). Αυτός ο νέος ιός είναι πολύ μεταδοτικός και ταχέως εξαπλώθηκε παγκοσμίως. Σε μια συνεδρίαση που διεξήχθη στις 30 Ιανουαρίου 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ ή WHO) κήρυξε την εξαπλωση αυτής της νόσου ως μία έκτακτη ανάγκη δημόσιας υγείας διεθνούς ενδιαφέροντος καθώς είχε ήδη εξαπλωθεί σε 18 χώρες, ενώ είχε διαπιστωθεί και η μετάδοση από άνθρωπο σε άνθρωπο (human to human transmission).

Στις 11 Μαρτίου 2020 ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΥ χαρακτήρισε τη νόσο COVID-19 ως πανδημία, λόγω της ταχείας παγκόσμιας εξαπλώσής της σε αυξανόμενο αριθμό χωρών.

Ορισμοί

Παθογόνος παράγοντας (pathogen) είναι ένας αιτιολογικός παράγοντας (πχ ιός, βακτήριο, κλπ) που προκαλεί μία συγκεκριμένη νόσο.

Λοίμωξη (infection) Η παθολογική κατάσταση που προκαλείται από την είσοδο και τον πολλαπλασιασμό ενός παθογόνου οργανισμού (πχ ιοί, βακτήρια, πρωτόζωα, κλπ) στον οργανισμό ενός ατόμου.

Ξενιστής (host) Ένας ζωντανός οργανισμός εντός του οποίου ζει ένα παράσιτο ή ένας μικροοργανισμός.

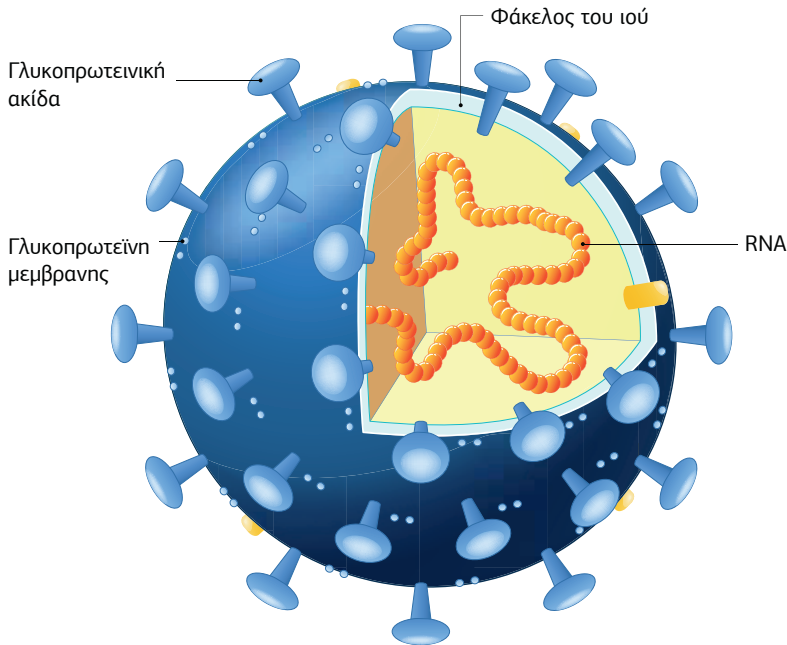
Επιδημία (epidemic) Μια ασθένεια μπορεί να χαρακτηριστεί επιδημία όταν εξαπλωθεί ταχέως σε μια περιοχή με ταυτόχρονη προσβολή πολλών ατόμων.

Πανδημία (pandemic) Μία επιδημία της οποίας η εξαπλωση κλιμακώνεται περαιτέρω ώστε να επηρεάζει μια πολύ ευρεία γεωγραφική περιοχή και προβάλλει ένα ασυνήθιστα μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Παθογόνος παράγοντας

Ο ιός SARS-CoV-2 είναι ο παθογόνος παράγοντας που προκαλεί τη λοιμώδη νόσο από κορωνοϊό 2019 (Coronavirus disease 2019 ή COVID-19). Τα αρχικά SARS-CoV-2 σημαίνουν κορωνοϊός -2 του σοβαρού οξέος αναπνευστικού συνδρόμου (severe acute respiratory syndrome coronavirus 2). Ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 ανήκει στην κατηγορία των βήτα-κορωνοϊών (betaCoVs).

Οι κορωνοϊοί ή κορωνοϊοί (corona viruses-CoVs) είναι RNA ιοί, των οποίων η μορφολογία στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο μοιάζει με κορώνες, εξαιτίας της παρουσίας

Εικόνα 1.1 Το σωματίδιο του κορονοϊού SARS-CoV-2 σε σχηματική παράσταση.

ακίδων από γλυκοπρωτεΐνες που προεξέχουν από το φάκελο του ιού. Οι ακίδες της γλυκοπρωτεΐνης, που λέγεται πρωτεΐνη S, παίζουν σημαντικό ρόλο επειδή συνδέονται με τον υποδοχέα του μετατρεπτικού ενζύμου της αγγιοτενσίνης τύπου 2 (ACE-2) που βρίσκεται στην επιφάνεια των επιθηλιακών κυττάρων των αναπνευστικών οδών. Αυτή η σύνδεση είναι το πρώτο βήμα για να εισέλθει ο ιός στο κύτταρο.

Μία σύνοψη της νόσου COVID-19: Τρόπος μετάδοσης και κλινικές εκδηλώσεις

Όπως αναφέρθηκε η ασθένεια κορονοϊού 2019 (COVID-19) οφείλεται στον προσφάτως ανακαλυφθέντα ιό SARS-CoV-2 (κορωναιός -2 του οξέος αναπνευστικού συνδρόμου) και λόγω της ταχείας εξάπλωσης, η νόσος έχει εξελιχθεί σε μια πανδημία.

Η μετάδοση γίνεται μέσω σταγονιδίων προερχομένων από το αναπνευστικό σύστημα (respiratory droplets) ατόμου που έχει μολυνθεί από τον ιό. Τα σταγονίδια παράγονται από βήχα, φτέρνισμα ή κατά την ομιλία. Συνεπώς η κοντινή επαφή με ένα άτομο που έχει μολυνθεί οδηγεί σε εισπνοή τέτοιων σταγονιδίων από ένα άλλο άτομο. Όταν τα μολυσμένα σταγονίδια έλθουν σε επαφή με τους βλεννογόνους, τότε μολύνεται ένας άνθρωπος από τον ιό. Ένας δεύτερος τρόπος μετάδοσης είναι αγγίζοντας μια μολυσμένη επιφάνεια (η οποία έχει μολυνθεί από σταγονίδια που έχουν κατακαθίσει επάνω της) και μετά το πρόσωπο (μύτη, στόμα, οφθαλμούς) με άπλυτα χέρια.

Συνοπτικά στοιχεία για τις κλινικές εκδηλώσεις και την πρόγνωση

Ο χρόνος επώασης (incubation period) για τη νόσο COVID-19 με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα είναι έως 14 ημέρες μετά την έκθεση στον ιό, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις τα συμπτώματα εμφανίζονται περίπου 4-5 ημέρες μετά την έκθεση στον ιό.

Τα πιο συνήθη συμπτώματα της ασθένειας του κορωνοϊού ή κορωνοϊού 2019 (COVID-19) είναι πυρετός, κόπωση, ξηρός βήχας και μυαλγίες. Μερικοί ασθενείς μπορεί να έχουν δύσπνοια (σε πιο σοβαρές περιπτώσεις με ιογενή πνευμονία), παραγωγή πτυέλων, κεφαλαλγία, ρινική συμφόρηση, ρινόρροια, φαρυγγαλγία ή διάρροια. Αυτά τα συμπτώματα είναι συνήθως ήπια και αρχίζουν σταδιακά. Κάποια άτομα μολύνονται χωρίς την εμφάνιση συμπτωμάτων (ασυμπτωματικοί φορείς του ιού).

Οι περισσότεροι ασθενείς (περίπου 80%) εμφανίζουν ήπια λοίμωξη και αναρρώνουν από την ασθένεια χωρίς να χρειάζονται ειδική θεραπεία. Πιο σοβαρή λοίμωξη που χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση δύσπνοιας εμφανίζεται σε περίπου 1 στα 6 άτομα με τη νόσο COVID-19. Ο συνολικός αριθμός θανάτων ανά αριθμό διαγνωσμένων ασθενών είναι περίπου 2-4%. Τα ποσοστά αυτά ωστόσο, αφορούν θνητότητα σε διαγνωσμένους ασθενείς (Ένα ποσοστό των ασθενών με ήπια νόσο δεν συμπεριλαμβάνονται σε αυτές τις στατιστικές επειδή δεν διαγιγνώσκονται και δεν καταγράφονται). Τα ποσοστά θνητότητας επίσης διαφέρουν μεταξύ διαφορετικών χωρών, λόγω διαφορών στην έκταση με την οποία εφαρμόζεται ο διαγνωστικός έλεγχος στον πληθυσμό, αλλά και διαφορών σε άλλες παραμέτρους όπως πχ ο μέσος όρος ηλικίας των ασθενών στις διάφορες στατιστικές.

Ασθενείς με υψηλότερο κίνδυνο εμφάνισης σοβαρής λοίμωξης με εκδηλώσεις ιογενούς πνευμονίας είναι οι ασθενείς με υποκείμενες χρόνιες παθήσεις όπως καρδιακή ανεπάρκεια, χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια (ΧΑΠ), αρτηριακή υπέρταση, σακχαρώδη διαβήτη, στεφανιαία νόσο, χρόνια νεφρική νόσο, ενεργό κακοήθη νόσο (ογκολογικοί ασθενείς), ασθενείς με ανοσοκαταστολή, καθώς επίσης και τα άτομα ηλικίας > 65 ετών, ή με σοβαρή παχυσαρκία με δείκτη μάζας σώματος (BMI) > 40.

Βιβλιογραφία

Cascella M, Rajnik M, Cuomo A, et al. Features, Evaluation and Treatment Coronavirus (COVID-19). In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK554776/>

Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y, et al. Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia". The New England Journal of Medicine 2020 382 (13): 1199-1207

del Rio C, Malani PN. COVID-19 - New Insights on a Rapidly Changing Epidemic. JAMA. 2020;323(14):1339-1340

Zhou F, Yu T, Du R, Fan G, Liu Y, Liu Z, et al. Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. Lancet. 2020; 1054-1062